

Den norske
Rhododendronforening

Lapprosen

Medlemsblad Nr. 2/2003

6. Årgang

FRA STYRET.

VÅREN. - Igjen er våren her. Årstidene rusler av gårde de, på en måte stille og rolig, uaffisert både av de store og de noe mindre begivenheter. - Vi kan stole på årstidene!

For oss, som har en viss sans for rhododendron, er denne årstiden full av forventning og spenning. I de mildere strøk av landet vårt er festen allerede i gang. R.dauricum "Hokkaido" har vist frem de hvite knoppene sine siden ultimo februar. Et par dager med varme er det som mangler på 'helåpne' blomster. Også R.calophytum da! De voldsomme knoppene strutter av lyst. De er helt klar for eventyret. - Kanskje allerede medio mars?

SYMPOSIET. - I denne fine vårstemning er det viktig å minne om Rhododendronsymposiet som finner sted i Arboretet på Milde lørdag 31.mai til mandag 2.juni.- Bergensområdet skulle vel være en messe verd? Særlig på denne tiden med vår, festspill og atmosfære! Når nevnte arrangement fullt av godbiter foregår samtidig, bør jo rhodoentusiaster føle dragningen? Komiteen som jobber spesielt med symposiet er fornøyd. Påmeldingen er god både fra inn og utland. Budsjettet skal være i balanse. - Viktig. Dere som bare har tenkt å stikke innom, bør kjenne besøkelsestiden.: Hiv på dere kalosjene og meld dere på! Dette er ikke hverdagskost. Det blir en stund til vi får en slik mulighet igjen!

RHODODENDRON ØST. - Det har stoppet opp østpå. Styret har forsøkt å gjøre noe med dette, men vi har så langt ikke lyktes. Vi håper å få kontakt med medlemmer som kan tenke seg en aktiv lokalavdeling i Øst. Finnes det 3-4 medlemmer som synes dette har noe for seg og at grunnlaget finnes: Gi beskjed! Styret vil hjelpe til.

HJEMMESIDE. - Den norske Rhododendronforening bør jo ha en hjemmeside den kan være bekjent av. Vi har en som ikke fungerer godt. Den trenger sårt til oppdatering for eksempel! Blant alle medlemmene våre er det sikkert noen som kan en god del om dette emnet. Ikke nøl med å ta kontakt med styret om du føler du kan hjelpe til her. Det ville være bra om vi fikk en nesten like bra hjemmeside som den våre danske venner har.

IRLAND: - Nå i påsken drar rundt 21 medlemmer i vesterveg for å ta en nærmere titt på Irland. Vi får nok et større referat fra turen ved neste korsveg.

TRIST. - Av og til får man beskjeder som er leie og triste. En sen kveldstund i februar ringer telefonen: Vår kjære sekretær Anna Kvamme Mjøs døde plutselig og uventet. Det er som lyn fra klar himmel Uvirkelig! Pål Skagseth har minneord om Anna.

Akkurat nå kan lykken være å se og føle på en sprekkeferdig calophytum - knopp mens man ser for seg de fantastiske hvite blomster med den spesielle humlelignende ganeflekk.

Torbjørn Lem Gjesteland

Nye medlemmer

Styret vil ønske følgende nye medlemmer velkommen i foreningen:

Bodil Lochner
Jorunn Os

Vestre Kjøya vei 6
Bekkevik 4

1369 Stabekk
4550 Farsund

Fotografier i dette nummer av Lapprosen:

Forsiden: Nydalen, Det norske Arboret Foto: Anne Tafjord-Kirkebø

Side 17 Foto: Anne Tafjord-Kirkebø

Side 32 Foto: Anne Rieber

Side 35 Foto : Randi Valen Fessl

Baksiden: Foto: Anne Tafjord-Kirkebø

RHODODENDRON

Samler du på sjeldne Rhododendron?

Stort utvalg i arter og hybrider

Skriv etter plante- og prislister

Sender på postordre

Inga Olsens Rhododendronsalg

Roligheten 5, Klodeborg, 4825 Arendal

Telefon 37 09 42 45 Fax 37 09 39 22

E-post : ingaols@frisurf.no

Vi minner om

Rhododendronforeningens tur til Tjorehagen!

Søndag 6. april møtes vi kl. 10.00 hos Torbjørn Lem Gjesteland (det er godt om parkering nedenfor Rema 1000 i Eidsvåg) til en prat og en vandring i hans hage i Vollane 10. Så kjører vi i samlet flokk videre til Tjorehagen hvor vi blir resten av dagen. Ta med nistemat og drikke. Vi setter fokus på de tidlige artene, nyter tidlig blomstring og håper på en hyggelig vårdag sammen før våren for alvor bruser over oss!

Hjertelig velkommen til alle som lyst til å være med!

Trenger du skyss? Ta kontakt med Randi Valen Fessl tel 5518 5012

Hilsen Styret

Innhold

Leder, Fra styret.	2
Nye medlemmer	3
Tur til Tjorehagen	4
Rhododendron Sør	6
Innkalling til årsmøte	7
Årsberetning fra styret	8
Regnskap	9
Nytt fra symposiet	12
Program	14
Minneord	16
K G B och Göteborg, del 1 av 2	18
Kjære Dora Amateis	29
Et indisk eventyr...	31
Litt rhodo-filologi	33
Hagetur til Fitjar	35
Ny plantesjukdom	36
Alperosen...	38
Åpne hager	40
Importere?	43
Løsning på kryssord i forrige nummer	44
Kryssord	45
Har du spørsmål?	46
Byttebørs	46
Styre og redaksjon, adresser	47

Neste nummer av Lapprosen kommer i oktober 2003.

Stoff til bladet ønskes fortrinnsvis mottatt før 10/9 2003 til
Den norske Rhododendronforening, Postboks 1325, 5811 Bergen
eller sendt med elektronisk post (adr.: jorills@online.no)
Tilsendte bilder kan sendes som papirkopier, lysbilder eller elektronisk.

Rhododendron Tør

Årsprogram 2003

- 24. april**   **Vårmøte**
Ovin Udø holder foredrag med temaet "Blant viltvoksende rhododendron og andre planter i de sveitsiske alper".
Arendal Bibliotek, kl 19.00
- 31. mai-
2. juni**   **Vestlandstur**
I forbindelse med Nordisk Symposium 31. mai - 2. juni, satser vi på en felles tur til Bergen. Vi får med oss fruktblomstringa i Hardanger og årsmøtet til Den Norske Rhododendronforening. Avreise med minibuss fra Arendal/Kristiansand.
- 19. sept.-
20. sept.**   **Kurs i stiklingsformering**
Torstein Borg holder kurs i stiklingsformering. Kurset innledes med teori på Stinta ungdomsskole i Arendal på fredagen. Lørdag fortsetter vi med en praktisk del i privat hage hod Frode Harnes, Furutoppen 1, Arendal.
Påmelding innen 15. september.

Hagevandringar

- 22. mai**   **Odd Lindebo, Kristiansand, Kl. 19.00**
hos Odd Lindebo, Hammervn. 17, Kristiansand.
Felles avreise fra Randesund Planteskole kl. 18.30
- 10. juni**   **Mona Klemmetsen, Arendal, kl. 19.00**
hos Mona Klemmetsen, Nevisdal, Arendal.
Felles avreise/treffsted; Statoil Harebakken 18.30
NB! Det arrangeres også plantebytte.
- 18. juni**   **Åse Voreland, Kristiansand, kl. 19.00**
hos Åse Voreland, Kristiansand.
Det blir hagevandring med reker og tilbehør.

For nærmere opplysninger/behov for skyss, vennligst kontakt
Frode Harnes, tlf. 37 02 77 81

Innkalling til årsmøte i Den norske Rhododendronforening

***Fredag 30. mai kl. 20.00 i Blondehuset,
Det norske Arboret, Milde, Bergen.***

Forslag til dagsorden:

1. Valg av dirigent
2. Årsberetning
3. Regnskap
4. Fastsettelse av kontingent
5. Budsjettforslag
6. Innkomne forslag
7. Valg av leder, styremedlemmer og varamedlemmer
8. Valg av to revisorer
9. Valg av valgkomite
10. Fastsettelse av tid og sted for neste årsmøte

Forslag til saker som ønskes tatt opp må være innkommet til styret senest en uke før årsmøtet. Foreningens adresse er Postboks 1325, 5811 Bergen eller pr. elektronisk post ttgjeste@online.no

Lett bevertning.

Pål A Skagseth vil informere om Symposiet.

Vi håper at flest mulig medlemmer har anledning til å delta på årsmøtet.

Vennligst benytt påmeldingsskjemaet på midtsiden.

Hjertelig velkommen!

Med vennlig hilsen
Torbjørn Lem Gjesteland, styreleder

ÅRSBERETNING 2002-2003
FOR
DEN NORSKE RHODODENDRONFORENING

Årsmøtet ble holdt på Tøyen hovedgård, Universitetet i Oslos botaniske hage, Oslo lørdag 11.05.02 med 20 medlemmer til stede. De faste postene ble behandlet i henhold til vedtektene.

Følgende ble valgt:

Styremedlemmer for 2002/2003:

Torbjørn Lem Gjesteland, ny leder for 1 år.

Randi Valen Fessl, nytt styremedlem for 2 år.

Anna Kvamme Mjøs, nytt styremedlem for 2 år.

Varamedlemmer:

Ole Petter Vik, gjenvalgt for 1 år.

Frode Harnes, gjenvalgt for 1 år.

Anne Tafjord-Kirkebø, nyvalgt for 1 år.

Styrets sammensetning:

Torbjørn Lem Gjesteland, leder.

Pål A. Skagseth, styremedlem.

Torstein Borg, styremedlem.

Randi Valen Fessl, styremedlem.

Anna Kvamme Mjøs, styremedlem.

Frode Harnes, varamedlem.

Ole P.Vik, varamedlem.

Anne Tafjord-Kirkebø, varamedlem.

På styremøtet 18.06, ble Randi Valen Fessl valgt til kasserer og Anna Kvamme Mjøs valgt til sekretær. På grunn av Anna Kvamme Mjøs' plutselige bortgang i februar i år, ble varamedlem Anne Tafjord-Kirkebø på styremøte 05.03.2003 valgt til fungerende sekretær frem til årsmøtet.

Revisorer:

Kim Lingjærde, gjenvalg for 1 år.

Kåre Vetaas, gjenvalg for 1 år.

Valgkomité:

Anders Kvam, gjenvalg

Inga Olsen, ny

Anne Rieber, ny

Etter at den formelle delen av årsmøtet var slutt, viste Roger Karlsen og Ole Petter Vik lysbilder og fortalte fra Rhodosafari 2001 til Sveriges vestkyst.

Anne Rieber og Hilde Hvidsten Bretvin, ble hedret for mangeårig innsats i foreningen med hver sin rhododendron. Årsmøtet fortsatte med plantebytte og til slutt omvisning i Botanisk hage v/Roger Karlsen. Helt til slutt besøkte vi Hedi`s hage i Oslo. Søndagen var det utflukt til Hvidsten.

Aktiviteter:

Omvisning i parken på Gamlehaugen ved Pål Skagseth 12.06.02

Hagetur til rhododendronhager på Fitjar, Stord, ved Torstein Borg 29.09.02

Blomstershow på Sola v/Reidar Vigrestad. Utflukt til Tjorehagen og Torbjørn Gjestelands hage 06.04.03 ved Vetaas og Gjesteland. Tur til Irland i påskeuken 03 ved Torstein Borg og Torolf Juvik. Kurs i Rhododendron i regi av Friundervisningen i Bergen. Ved Torstein Borg og Pål A. Skagseth.

Åpne hager: Ni medlemmer har nå åpne hager for besøk. Det er samme antall som foregående år.

Møter: I perioden har det vært avholdt ett medlemsmøte-06.11-og syv styremøter.

Periode - Årsberetningen: Styret velges i mai, og sitter til neste mai. Da må/bør beretningen fra styret falle sammen med denne perioden. Det er innført f.o.m. denne årsberetningen, da styret finner det naturlig at det innberetter aktiviteter o.a. for den perioden styret har sittet.

På medlemsmøtet den sjetten november i Handelsbankens kantine i Bergen, deltok ca.50 medlemmer. Det var kåseri og lysbilder av Gunnar Gilberg over emnet: "Et rhododendroneventyr"- Anne Tafjord-Kirkebø og Kolbjørn Kirkebø viste på en elegant måte hvordan musikk og bilder kan utfylle hverandre når man har visse tekniske ferdigheter. Et `multimedia-show`. Videre var det utlodning av mange spennende planter.

Publikasjoner:

Foreningen har gitt ut tre nummer av medlemsbladet sitt - Lapprosen. Paul Sørensen har tatt seg av den tekniske delen, mens redaksjonskomiteen har bestått av Anne Rieber, Anne Tafjord-Kirkebø og Gunnar Gilberg.

Nordisk Rhododendronsymposium 2003.

Komiteen som leder arbeidet i forbindelse med symposiet, har bestått av Anna Kvamme Mjøs og Pål A. Skagseth fra styret, og direktør ved Det norske Arboret, Per Harald Salvesen. Hilde Hvidsten Bretvin har erstattet Anna Kvamme Mjøs i denne komiteen. De har gitt ut et eget hefte som omhandler Nordisk Rhododendronsymposium 2003.

Frøforvaltning:

Ole Tjugen er frøforvalteren vår. Denne aktiviteten er under bearbeiding.

Bokinnkjøp:

I 2002/2003 er det kjøpt inn 4 nye titler til boksamlingen.

Foreningens medlemmer og andre kan låne disse gjennom sine lokale bibliotek.

Lokalforeninger:

Foreningen har i dag en lokalforening som driver godt: Rhododendron Sør.

Den utarbeider egen årsmelding. Avdelingen Rhododendron Øst har ikke fungert siste år, men det arbeides nå med å revitalisere avdelingen.

Antall medlemmer:

Ved årsskiftet hadde foreningen 308 medlemmer, mot 322 i fjor.

Regnskap:

Hele regnskapet følger som vedlegg til årsmeldingen.

Styret takker Handelsbanken for velvillig støtte og for utlån av kantinen sin til medlemsmøtet. Styret takker også Stiftelsen Det norske arboret, Milde for et hyggelig og godt samarbeide.

Bergen i mars 2003.

Torbjørn Lem Gjesteland

Leder

Styremedlemmer

Torstein Borg

Pål A. Skagseth

Anne Tafjord-Kirkebø

Randi Valen Fessl

Den norske Rhododendronforening

Resultatregnskap

Inntekter	Regnskap 2002	Budsjett 2002	Regnskap 2001
Kontingenter	59220,00	60000	41965,00
Loddsalg	3560,00	5000	5366,00
Annonser	1500,00	2000	1900,00
Renteinntekter	6885,00	3500	5171,89
Gaver	200,00		
Momsrefusjon medlemsblad			6890,00

Sum inntekter	71365,00	70500	61292,89

Utgifter

Kontingent tilskudd Rh Sør regnska	3700,00	4300	4050,00
Kontingent tilskudd Rh Øst regnska	2900,00	3800	3450,00
Porto og gebyr	5735,00	7000	6266,50
Rekvisita og kontorutg.	3776,50	6000	5121,00
Utgifter til Webside	2232,00	2500	1775,00
Møter/arrangementer	3736,00	7500	7666,20
Bøker og info.matr.	1488,00	2000	465,00
Gaver,plantekjøp	1471,00	2000	1500,00
Medlemsblad	15214,50	20000	16436,50
Nordisk Rh-symposium regnskapsf	15000,00	15000	1000,00
Medlemskap Den danske Rh.forening	405,00		
Sum utgifter	55658,00	70100	43832,20

Overskudd	15707,00	400	17460,69

Balanse pr. 31.12.02

Bankinnskudd 31.12.02		
Handelsbanken kto 9521.05.08563	3884,97	
Handelsbanken kto. 9521.17.90378	126642,70	
Kassabeholdning pr. 31.12.02	264,00	
Ikke overført tilskudd Rhododendron Sør 2002		3700
Ikke overført tilskudd RhododendronØst 2002		2900
Ikke overført tilskudd Rhododendron Øst 2001		3450
Ikke overført tilskudd Rhododendron Øst 2000		2750
Ikke overført tilskudd Nord. Rh-symposium		15000
		27800
Kapital pr. 31.12.02		102991,67
	130791,67	130791,67

Bergen, 27. januar 2003

Torbjørn L. Gjesteland
leder

Randi V. Fessl
kasserer

Kim Lingjærde
revisor

Kåre E. Vetås
revisor

Nordisk Rhododendronsymposium i Bergen

31.mai-2.juni 2003.03.09

Informasjon fra arrangementskomiteen:

Det er nå vel 2 måneder igjen til symposiet går av stabelen. Oppslutningen om symposiet er svært god, og det ser ut som vårt forhåndsanslag på ca. 100 deltakere vil gå i oppfyllelse. Det er påmeldt deltakere fra Finland, Sverige, Danmark, Estland, Latvia, Island, Færøyene, England og Norge. Det kommer også en kontingent på ca. 20 amerikanere som ønsker å delta på symposiet.

Det er fortsatt mulig å melde seg på som deltaker til arrangementet, helt eller delvis, og det er fortsatt ledige overnattingsplasser på Fana Folkehøgskule. For påmelding i løpet av mars og april vil symposieavgiften være kr. 2.100,- for hele arrangementet. Dette omfatter: Adgang til alle foredrag, faglige omvisninger i Arboretet og Botanisk hage, faglige ekskursjoner til Bergen sentrum inkludert transport Bergen – Milde - Bergen med middag på Fløien, lunch lørdag-søndag-mandag samt kaffe/te og forfriskninger. Ved påmelding etter 30.april vil symposieavgiften være kr. 2.400,- . Det vil også være mulig å melde seg som deltaker til enkelte dager til en dagspris på kr. 600.- . For lørdagen kommer et tillegg på kr. 600,- for deltagelse i festmiddagen på Fløien.

Kulturkvelden søndag 1.juni planlegges i borggården på Fana Folkehøgskule i regi av sangkoret "Kor e' vi. Det vil bli rikholdig underholdning og god mat. (Koster kr. 500,-)

2 nye kortfilmer vil bli vist under symposiet. Den ene omhandler Det norske arboret, Milde . Den andre er et bilde og lydhow (AV-show) : Rhododendronbyen Bergen..

For mer detaljert informasjon om symposiet henvises til programheftet med påmeldingsskjema, som er sendt ut til alle medlemmer i foreningen og til informasjon i Lapprosen nr 1/2003, og til vedlagte "Kjøreplan" for hele arrangementet.

Vi minner igjen om at vi ønsker å få til et livlig plantemarked med kjøp/salg/bytte av egenproduserte Rhodo-planter. Medlemmer som ønsker å delta med planter kan henvende seg til Torstein Borg, 5694 Onarheim, eller til undertegnede .

Vinteren er nå godt på held, og våren er i god fremmarsj. Knopper på

tidligblomstrende rhodoer er begynt å svulme og med litt sol og varme nå vil de første rhodoer (precox, dauricum, fulgens, calophytum, sutchuense etc) springe ut i full blomst. Knoppsettingen er ikke så rik som siste året, men det tegner til en flott blomstring i år også. Vinteren har vært behagelig, og det er lite eller ingen vinterskader på plantene hittil.

Vi ser frem til en fin Rhododendron vår og til et forhåpentligvis vellykket og festlig symposium 31.mai-2.juni 2003.03.09.

På vegne av arrangementkomiteen

Pål A. Skagseth

Sakset fra ARS sin web side: *Rhododendron and Azalea News*

"The very first conference Bergen Rhododendron Convention will be held in Bergen, Norway, May 31 to June 3, 2003. This is to be an outstanding convention where rhododendron experts from around the world will meet to share and exchange information of this beloved species."

Foreløpig program	
Fredag 30.mai	
Hele dagen	Mottak av gjester som skal overnatte
Lørdag 31.mai:	
08.00 - 10.00	Registrering av deltagere, utdeling av info-mapper, navneskilt, praktisk informasjon
10.00 - 10.10	Velkomst og åpning v/Universitetsdir. Kåre Rommetveit
10.10 - 10.30	Arborettdirektør Per H. Salvesen: "Arboretet på Milde"
10.30 - 11.15	Prof. Per M. Jørgensen: "Rhododendrondyrking i Bergen i et historisk perspektiv"
11.15 - 11.30	Kaffepause
11.30 - 12.30	Kenneth Cox: "Riddle of Tsangopo Gorge"
12.30 - 13.30	Lunsj
13.30 - 14.15	Bjørn Alden: "Planter for et nordisk klima?" Svensk innsamlingsreise til Yunnan
14.15 - 15.00	Peter Tigerstedt: "Rhododendrons species and hybrids - a geneticists nightmare, a breeders paradise"
15.00 - 15.30	Ole Reidar Vetås: "En sammenligning av naturlige og potensielle klimagrenser for 4 Rhododendronarter"
15.30 - 16.00	Fri vandring i Folkehøgskulens hage, litt forfriskninger/mat m.m. ??
16.15	Avreise busser fra Fana Folkehøgskule
16.15 - 16.45	Transport til sentrum (guider på bussene)
16.45 - 18.30	Omvisning i Muséhagen, videre busstransport forbi Rhododendrariet til nedre Fløibanestasjon
19.30	Velkomstmiddag med program på Fløien folkerestaurant
24.00	Busser fra Fløibanens nedre stasjon til Milde

Foreløpig program	
Søndag 1.juni:	
09.00 - 10.00	Hideo Suzuki: "Some Rhododendrons indigenous to Japan"
10.00 - 10.45	Hans Eiberg: "Systematisering av Rhododendronslekten - bl.a. Med DNA-analyser"
10.45 - 11.00	Kaffepause
11.00 - 12.00	Kenneth Cox: "Rhododendronhybridising at Glendoick"
12.00 - 13.00	Lunsj
13.00 - 15.00	Omvisninger m/guider fra Arboretet: Fana Folkehøgskule - Botanisk hage + Arboretet
15.00 - 16.00	Åpning av Nordisk hjørne + forfriskninger i Nydalen
16.00 - 17.30	Omvisninger m/guider fra Arboretet: Nydalen - Botanisk hage + Arboretet
18.30 - 24.00	Kulturaften - borggården Fana Folkehøgskule
Mandag 2. juni:	
09.00 - 10.40	Jens Christian Birck: "30 år med Rhododendron"
10.40 - 11.00	Kaffepause
11.00 - 12.15	John Weagle: "50 years of Rhododendronbreeding in Nova Scotia"
12.15 - 13.00	Lunsj
13.00 - 13.30	Finn Haugli: "Rhododendrondyrkning ved 70 grader nord"
13.30 - 14.00	Harald Olav Aksnes: "Trender i Rhododendrondyrkning sett fra en handelsgartners side"
14.00 - 14.15	Kaffepause
14.15 - 15.00	Nordiske Rhododendronforeninger - fremtidig samarbeid. Innlegg fra alle nordiske land.
15.00 - 15.30	Avslutning

**Påmelding til årsmøtet i
Den norske Rhododendronforening**

Jeg ønsker å delta på årsmøtet :

*Fredag 30. mai kl. 20.00 i Blondehuset,
Det norske Arboret, Milde, Bergen.*

Navn.....

Antall personer: .....

Påmelding og forslag til saker som ønskes tatt opp må
være innkommet til styret senest en uke før årsmøtet.

Foreningens adresse er Postboks 1325,
5811 Bergen

eller pr. elektronisk post ttgjeste@online.no

Hjertelig velkommen!

Med vennlig hilsen
Torbjørn Lem Gjesteland

Minneord.

Anna Kvamme Mjøs, f. 8/2-1938, døde plutselig den 19/2- 2003, 65 år gammel..

Fredag den 21.februar kl.1400 skulle arrangementkomiteen for Rhododendronsymposiet ha arbeidsmøte på kontoret til Anna i UIB, slik som vi har pleid å møtes nesten hver fredag i vinter... Anna møtte oss ikke denne gangen , hvilket var helt eksepsjonelt. Per Harald Salvesen og undertegnede ble høyst forundret over dette. Anna hadde, så lenge vi har jobbet i denne komiteen, vært presisjonen selv. Hun var alltid presis og punktlig, godt opplagt og godt forberedt. Vi ante ikke uråd, men var forundret over at hun ikke hadde gitt oss beskjed at hun ikke kunne møte. Forklaringen fikk vi samme kveld. Anna var funnet død i sin seng, og hun var antatt å ha sovnet stille inn natt til 19.februar.

Anna har vært ansatt ved Universitetet i Bergen siden 1962, først ved Botanisk laboratorium, og fra 1978 har hun vært Rådgiver ved Personal- og økonomiavdelingen . Hun var en kunnskapssøkende person, og gjennom videreutdanning ved siden av sin fulle jobb, oppnådde hun cand.mag.graden i 1995.

Anna har vært medlem i Den norske Rhododendronforening nesten siden oppstarten i 1997. På årsmøtet i 2002 ble hun valgt til styremedlem, hvorpå hun ble foreningens sekretær. De siste 2-3 årene har hun sittet i arrangementkomiteen for Rhododendronsymposiet sammen med arborettdirektør Per Harald Salvesen og undertegnede. Anna har vært helt sentral i planleggingsarbeidet, og hun har etter hvert mer og mer fungert som en "Generalsekretær". Hun har laget budsjetter, hatt oversikt over økonomien, tatt seg av korrespondansen, gjort avtaler etc. Per Harald og jeg har priset oss lykkelige over å ha Anna med på laget. Hun har vært svært effektiv, strukturert og nøyaktig i alt hun har beskjeftiget seg med. Kort og godt et funn for samarbeidspartnere i en komité.

Anna var levende opptatt av natur og uteliv, og hun hadde en spesialinteresse i Rhododendron. Selv hadde hun en hage med mer enn 100 forskjellige Rhododendronplanter.

Anna var tilsynelatende ved god helse, og hun virket ung og frisk og sprek for alderen. Hun hadde så mye hun så frem til. Hun gledet seg over og så frem til våren med all rhododendronblomstringen , hun gledet seg til Rhododendronsymposiet, som hun hadde lagt ned så mye arbeide og engasjement i, og sist men ikke minst, gledet hun seg til å reise til Madagaskar i sommer for å besøke sin eneste datter, Dagny, som arbeider i et NORAD-prosjekt der.

Vi i styret for Den norske Rhododendronforening og vi i arrangement-komiteen for Rhodo-symposiet vil savne Anna K. Mjøs dypt , og det vil bli vanskelig å fylle tomrommet etter henne. Vi er takknemlige for å ha kjent henne, og vi lyser fred over Anna sitt minne.

Pål A. Skagseth

R. 'Fastuosum flore pleno'

K G B och Göteborg, del 1 av 2.

Ved Björn Aldén

INLEDNING

Vad är nu detta? Har inte KGB sett sina bästa da'r? Jodå — nejdå!

Kunming–Göteborg Botanical Expedition till nordvästra Yunnan är och förblir ett faktum.

Tack vare ett nystartat samarbete mellan Göteborg botaniska trädgård och Botaniska Institutionen i Kunming, Yunnans provinshuvudstad, kunde undertecknad tillsammans med Henrik Zetterlund och Magnus Lidén hösten 1993 genomföra en lyckad fröinsamlingsresa till Diqing Autonomous Tibetan Prefecture. Resultatet blev över vår förväntan — närmare 700 frökollekter. Av dessa utgjorde 10% *Rhododendron*. Först litet om bakgrunden till och förutsättningarna för vår insamlingsresa och därefter utförligare information om de frönummer av *Rhododendron*, som gjordes tillgängliga för Svenska Rhododendronsällskapets medlemmar under våren 1994.

VARFÖR YUNNAN? — BAKGRUND OCH FÖRUTSÄTTNINGAR

Hur kommer det sig egentligen att Göteborgs botaniska trädgårds första insamlingsresa till Kina gick just till dess sydvästligaste provins, Yunnan? Våra erfarenheter i Göteborg av kinesiskt material av t ex *Rhododendron* visar väl att arter eller provenienser från provinser som Sichuan, Ghansu och Shaanxi är mycket bättre anpassade till vårt klimat och att det därför är hit man borde resa. Till dessa viktiga invändningar, som har att göra med både odlingserfarenheter och klimatförutsättningar, och deras relevans för genomförandet av en expedition till Yunnan, återkommer jag. Först emellertid något om andra bakomliggande faktorer.

Några grundförutsättningar för insamlingsresor till Kina

Efter kommunisternas maktövertagande 1950 stängdes Kinas gränser för de flesta västerlänningar. Vetenskapligt och kulturellt utbyte minimerades. Under nära tre decennier tilläts t ex inga vetenskapliga expeditioner till Kina. Den beläste Rhododendronodlaren vet säkert att den amerikanske geografen, växtsamlaren m m Joseph Rock var den siste som, under mycket tuffa förhållanden, kunde samla frön i Kina så sent som i slutet av 40-talet. I Sverige har, liksom på många andra håll i världen, sedan dess funnits tankar om att åter få besöka och samla växter i Kina — ”landet med de många trädgårdsväxterna”. Vår egen, numer även i trädgårdskretsar berömd, svenske Kina-resenär Harry

Smith hade ju på 20- och 30-talen dessutom lagt grunden till vad som t o m skulle kunna bli en fortsatt svensk tradition i Kina — inte bara en brittisk eller amerikansk. Av Harry Smiths material från Sichuan och, inte att förglömma, även David Hummels från S Ghansu, fanns ju synnerligen goda erfarenheter från svensk kultur.

Vi var många i Göteborg som redan under 70-talet drömde om att åter få möjlighet att organisera seriösa insamlingsexpeditioner till just dessa provinser eller till de kanske minst lika intressanta provinserna Shaanxi och Hubei. För att detta skulle lyckas krävdes dock nära samarbete med kinesiska hortikulturella eller botaniska institutioner, något som ännu inte var för handen. Så kom i alla fall den första insamlingsexpeditionen med västerlänningar till Kina sedan 1949, den sino-amerikanska expeditionen till V Hubei 1980. Flera nya provenienser av intressanta lignoser kom åter till västvärlden, en del också till oss i Sverige. Från och med nu tilläts fler och fler privatpersoner besöka Kina. Restriktioner beträffande naturinsamling gjorde dock att endast ett fåtal nya insamlingar, t ex från Sichuan, nådde oss.

Yunnan, Kinas artrikaste provins, öppnas

På brittiskt initiativ inleddes under 80-talet en serie expeditioner till den floristiskt rika provinsen Yunnan. Göteborgs botaniska trädgård var bland dem som erbjöds material från dessa brittisk-kinesiska samarbetsprojekt. Än så länge saknade vi i Göteborg egna lovande kontakter i Kina, vilket kanske berodde på att vi av flera skäl ännu hållit oss avvaktande. Insamlingsexpeditioner kräver mycket arbete och är kostsamma och måste därför på förhand väntas ge ett stort utbyte. Vad gällde provinsen Yunnan hade vi dittills och i stort sett bara erfarenheter av material från de klimatgynnade delarna i provinsens västcentrala och västra del. De få i Sverige testade lignoserna, bland annat en del Forrest- och Rock-nummer, syntes inte tillräckligt tåliga. Nej, här krävdes material från klimatkärvara delar av Kina. Kunde sådana verkligen inte finnas inom Yunnan då? Provinsens nordvästra hörn gränsar ju bland annat till Sichuan och från provinsgränsen är avståndet till Harry Smiths samlingslokaler runt Kanding inte stort, bara några få tiotal mil. Dessutom är området mycket högt beläget — bergen når över 5000 m. ”Enda” kruset — området var inte tillgängligt för västerlänningar!

Vad som kunde vara en liten öppning inträffade 1991, när en skotsk-kinesisk expedition fick tillstånd att samla herbariematerial samt frön runt Zhongdian-platån, i den sydöstligaste delen av det tibetanska höglandet, som sträcker sig in i Yunnans nordvästra hörn. Av en slump besökte samma år en kollega till

undertecknad, Magnus Lidén vid Botaniska Institutionen i Göteborg, Kunmings Botaniska Institution för att studera släktet *Corydalis* (nunneörter). Resan hade föregåtts av vissa lösa spekulationer om att söka starta ett samarbete med nämnda institution i Kina, vilket kanske kunde utmynna i en expedition. Intresse för ett samarbete med Göteborg visade sig finnas. Utan att något närmare expeditionsprogram preciserats beslöts att arbeta för en gemensam insamlingsexpedition, förslagsvis hösten 1992.

Efter att ha studerat de klimatiska, topografiska och botaniska förutsättningarna för en resa till nordvästra Yunnan gjorde vi på senhösten i Göteborgs botaniska trädgård upp ett preliminärt förslag till resroute. Ännu visste vi inget om hur man skulle ställa sig till våra mycket specifika önskemål. Flera av de föreslagna områdena var ju fortfarande stängda för oss. Svar dröjde. Under följande vår började det stå klart, inte minst på grund av egen tidsbrist, att resan åtminstone inte kunde bli av 1992, men väl hösten 1993. I Kunming var man dock ännu mycket tveksam till vissa av våra lokalförslag, t ex de nordligaste delarna av massivet Mai Li (Kha-ker-po eller Ka-Gwr-Pw). Berget var livsfarligt, sade det. En hel japansk alpinistexpedition med bärare och allt, inalles nära 20 personer, hade nyligen omkommit i en lavin nedom den 6.740 m höga toppen. Där hade ju inte vi att göra, så vi stod på oss. Om vi inte fick möjlighet att besöka bl a de torrare delarna av Mai Li var expeditionen mindre angelägen för svenskt vidkommande.

Det började nu, trots allt, se ut som om den första större fröinsamlingsexpeditionen från Sverige till Kina sedan 30-talet låg inom räckhåll. Låt vara att den inte skulle gå till de, utifrån svenska förhållanden, allra mest eftertraktade delarna av Kina, men den exceptionellt artrika och klimatvariabla provinsen Yunnan var mer än tillräckligt intressant för en satsning. Dessutom — och det var inte minst viktigt — kunde en expedition till Yunnan ge en öppning för kommande expeditioner till andra delar av Kina.

Klimatiska förutsättningar

En växts klimattolerans, låt oss för enkelhetens skull här kalla den för ”hårdighet” (trots att begreppet är en alltför ofta missförstådd överförenkling av alla de faktorer som avgör växters anpassning till bestämda klimatförhållanden), kan aldrig *enbart* bedömas utifrån de befintliga klimatiska förhållanden där växten påträffas i naturen. Däremot *kan* vissa klimatuppgifter ge oss viktiga indicier om vad som kan förväntas. För att få en verkligt fast grund att stå på krävs dock odlingserfarenheter. Den skepsis som några odlare i Sverige har mot lignoser från sydvästligaste Kina och från Yunnan i synnerhet kanske, måste väl då — så

vitt jag kan förstå — bygga på just odlingserfarenheter samt kunskap om klimatet. Bl a med tanke på att Rhododendronsällskapetets medlemmar nu erbjuds frön av de drygt 30 Rhododendron-taxa vi samlat i NV Yunnan är det nog säkrast att se efter hur det egentligen förhåller sig.

Låt oss se närmare på ett par av omvärldsfaktorerna. Först en kort snegling åt breddgradsförhållandena. Det huvudsakliga insamlingsområdet ligger mellan 28:e och 29:e breddgraden. För att få en uppfattning om hur långt söderut detta i själva verket är kan vi jämföra med några andra delar av världen. På motsvarande breddgrader hittar vi t ex Florida i Nordamerika, Kairo i Afrika, berget Annapurna (Nepal) och ön Yakushima (Japan) i Asien. Man kan fråga sig om växter från dessa sydliga breddgrader överhuvudtaget kan ha någon framgång på drygt 57:e breddgraden, där Göteborg befinner sig. För att göra en lång historia kort kan man som svar lämpligen anföra tidigare mycket positiva odlingserfarenheter med material från snarlika breddgrader i Asien, nämligen från Kanding (Tatsienlu) i Sichuan och Yakushima i Japan. Båda dessa områden ligger på eller vid 30:e breddgraden, dvs. endast 1–2 breddgrader norr om KGB:s insamlingslokaler.

Så var det klimatet. Yunnan är klimatiskt och därmed vegetationsmässigt den mest variabla provinsen i hela Kina. Här ryms allt från subtropiska regnskogar i syd till subarktiska, högalpina vegetationstyper i nordväst. Ett stort antal klimatzoner passeras således från syd till norr och i viss mån även från väst till öst. Vi kan ur tillgängliga klimatkartologiska arbeten konstatera att det aktuella insamlingsområdet, dvs N och NV Diqingprefekturerna, faller inom samma region som delar av V Sichuan, inkluderande Kanding, varifrån det mesta av Harry Smiths material härstammar, S Ghansu, varifrån Hummels material härstammar, och t ex C Shaanxi.

Uppgifter om regionalklimatet stöder således idén om att Yunnan mycket väl kan vara intressant för svenskt vidkommande. Men frågan är: räcker denna typ av klimatinformation? Svaret är givetvis nej. Åtskilliga uppgifter i de många artiklar och böcker som skrivits av de tidiga, ”stora” insamlarna samt tillgängliga rapporter från lokala klimatstationer visar att lokalklimatet i området är så variabelt att det inte duger med enbart generella klimatdata. För planeringen av KGB-expeditionen betydde detta att särskild hänsyn måste tas till vad vi eventuellt på förhand kunde få fram eller redan visste om områdets lokalklimat. Som komplement till tidigare kända uppgifter kunde vi tursamt nog nu också dra nytta av erfarenheter från en ”förexpedition” våren 1993. Undertecknad hade då den stora förmånen att kunna delta i KEG, dvs. Kunming-Edinburgh-

Gothenburg Botanical Expedition, arrangerad av The Royal Botanic Garden, Edinburgh. Denna resa kom i huvudsak att gå till torrare, högre och nordligare belägna bergsområden i NV Diqingprovinsen. Flera av de då besökta lokalerna hade inte varit tillgängliga för västerlänningar på åtminstone 50 år.

Bättre förberedelser kunde man faktiskt inte få! Förutom vunna erfarenheter av regionens flora och vegetation samt av praktiska detaljer av värde för vår egen planerade expedition kunde val av insamlingslokaler för höstexpeditionen optimeras. Högt belägna lokaler i de mindre monsunpåverkade delarna valdes ut. I grova drag ligger de flesta av våra lokaler på höjder mellan 3.500 och 4.600 m. Inom det besökta området varierar årsmedelnederbörden mellan 650 och drygt 1.000 mm och minimitemperaturen mellan 20 och 30 minusgrader. Liksom i andra delar av SV och SC Kina (och i kontinentala bergsområden över huvud taget) täcker snö bergen från mitten av november eller mitten av december. Som regel i bergstrakter visar snötäckets varaktighet stor variation beroende på höjd och exposition — uppgifter som i och för sig är viktiga, men som tyvärr sällan är på förhand kända. Somrarna är svala och fuktiga.

Även de lokalklimatiska förhållandena, dvs. om man tar tillräcklig hänsyn till dem, stöder således vår uppfattning i Botaniska att växter, inklusive buskar och träd, från NV Yunnan kan ha väl så goda förutsättningar att odlas här i Sverige som de från SC & C Kina. Då kan vi sammanfattningsvis konstatera att tillgängliga klimatuppgifter inte kan ligga bakom eventuell skepsis mot ett rätt selekterat Yunnan-material. Då måste det således vara våra odlingserfarenheter.

Svenska odlingserfarenheter

Inledningsvis ska vi notera att odlare i Sverige plägar ha mycket olika referensramar för sina gunstlingars odlingsbarhet eller klimattolerans, som det oftast är frågan om. Om vi här begränsar resonemanget till den period när växterna normalt är i vintervila, så är det för de många *Rhododendron* främst minimitemperaturerna som faller utslaget. I praktiken innebär det att de som börjat odla *Rhododendron* eller andra prydnadsbuskar efter de exceptionellt hårda 80-talsvintrarna tyvärr inte kan använda sina egna odlingsresultat som referensram. För perenner och prydnadsbuskar i synnerhet bör nämligen referenserna, om de ska vara trovärdiga, sträcka sig över flera tiotals år av odling. Däremot — och det vill jag särskilt betona — kan jag inte se att klimatiska katastrofår (lustigt ord!) — som krigsvintrarna i början av 40-talet — kan eller bör användas som referensram för just det omtalade växtmaterialet eller för privatodlaren överhuvudtaget. Det är väl ändå en tröst!

För planerare av det gröna i urbana miljöer (med träden i särskild åtanke) eller för kommersiella odlare av exempelvis fruktträd gäller däremot längre tidsperspektiv. Det ökar automatiskt sannolikheten för uppträdandet av klimatiska extremår. Växtematerialet måste därför begränsas till de under mycket lång tid säkra korten.

Med ovanstående i minne är det nu dags att titta på hur våra odlingserfarenheter av Yunnan-material egentligen ser ut. Till en början, vad är det för material vi kan referera till? Ja, naturligtvis måste det vara material från de s k stora insamlarna, som utgör referensram för oss liksom för övriga delar av västvärlden. Följdfrågan blir då, vad och hur mycket av detta har odlats i Sverige?

Av det smått enorma antalet frönummer som de legendariska samlarna Joseph Rock, George Forrest, Frank Kingdon Ward och T. T. Yü samlat i Yunnan under första hälften av detta sekel, är det idag bara rudiment som återstår i odling. I Edinburgh botaniska trädgård, som har en av de största samlingarna av material från SV Kina i kultur, återstår nu drygt 400 accessioner av Forrests insamlingar, drygt 280 av Rocks och drygt 100 av Yü's. Siffrorna gäller inte bara Yunnan-växter utan även material från Tibet och Sichuan samt omfattar både lignoser och örter. Dessutom ingår även senare erhållna dubletter av redan odlade insamlingsnummer, varför t ex antalet nummer av lignoser från Yunnan är väsentligt lägre än de presenterade siffrorna. Redan här finns således en begränsande faktor som både *har* påverkat och ännu påverkar våra möjligheter att skaffa adekvata odlingserfarenheter.

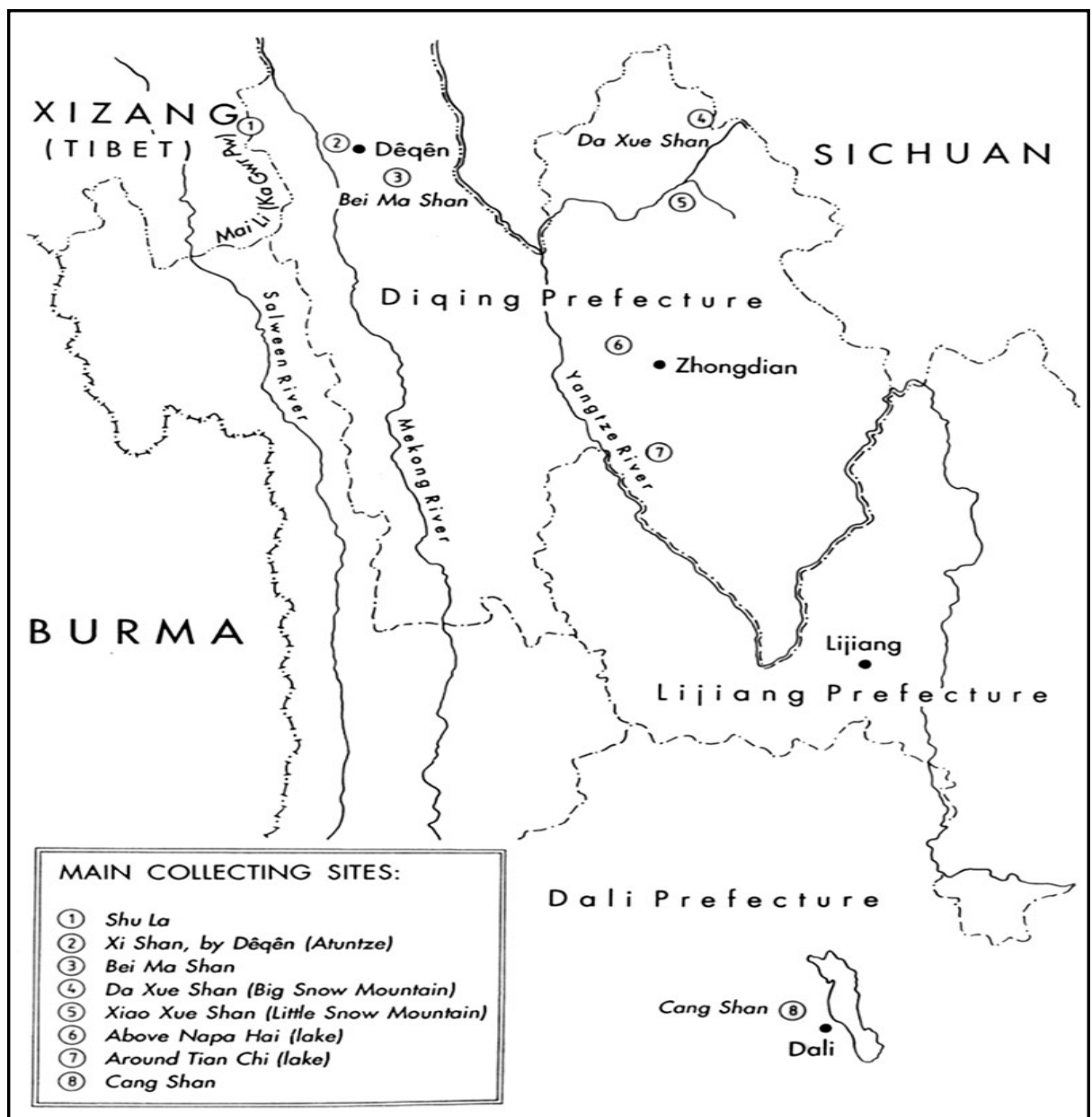
Ett närmare studium av ursprunget på de resterande insamlingsnumren avslöjar dessutom att en större del härrör från de klimatismilda västra och nordcentrala delarna av Yunnan, t ex Cang Shan, Lijiang, Weixi och de södra delarna av Ka Gwr Pw (Doker La i synnerhet). Detta är ju inte på något sätt märkligt eftersom anspråken på hårdighet stått i relation till andra och framför allt mer gynnade klimatförhållanden på hemmaplan (Storbritannien i synnerhet) än de vi har. Ett rätt bra exempel på sådant material är de *Rhododendron*-arter som Joseph Rock samlade 1948 på uppdrag av Amerikanska Rhododendronsällskapet. Det materialet i synnerhet har stor relevans för diskussionen om odlingserfarenheter av Yunnan-växter. Det utgör nämligen i stort sett det enda exemplet på ett mer omfattande vedväxtematerial från provinsen, som provats i Syd- eller Västsverige. Som många vet är våra erfarenheter av det inte särskilt positiva (endast några få nummer lever ännu). Men med sitt ursprung i de fuktigare och mildare delarna av Yunnan (bl a Ka Gwr Pw's södra delar igen) är det ju knappast ägnat att förvåna. Övrigt material från de klassiska insamlarna,

som odlats eller odlas i Sverige, har inte heller stort värde som referens. Dels är antalet prövade nummer litet och dels representerar de, vilket påpekats inledningsvis, *inte* material som är selekterat med hänsyn till fukt klimat, altitud eller insamlingslokalens geografiska läge. Våra svenska odlingserfarenheter av vedväxter från Yunnan är med andra ord minst sagt bristfälliga och kan inte heller ligga till grund för några generella omdömen om ”härdighet”.

Annen del kommer i neste nummer av Lapprosen

Björn Aldén er en av foreleserene under symposiet i Bergen den 31. mai 2003, med tema omhandlene planter for et nordisk klima.

Kjære Dora Amateis !

Ved Torbjørn L. Gjesteland

Jeg syntes navnet ditt var så spennende -. Amateis. Ordet kunne jo for en språkinteressert bringe tankene hen mot å elske deg. Dora minnet meg om en gammel ugift filletante Veldig spesiell. Så viste det seg at Amateis slettes ikke hadde noe elsking inne i bildet. Navnet går jo på en E. Amateis som skapte planten i 1955/58. Men kan hende hadde han et forhold til deg?

Foreldrene dine kjenner vi. *R. minus*, var. *carolineanum*, som er en hardfør plante fra U.S.A. Litt kjedelig, kan hende med rosa blomster. Den andre er *R. ciliatum*. Litt mer eksotisk med liljeformete hvite/rosa blomster og stilige hår langs kantene på de lys grønne bladene.

Jeg skjønner jo poenget. Her skal vi lage en hardfør plante med eksotiske trekk. Greitt! Du ble jo ganske stilig. Ingen tvil om det. Du fristet absolutt til et nærmere bekjentskap!

I løpet av de siste 15 årene har jeg gitt deg 3 muligheter til å trives hos meg her på Vollane i Eidsvåg. Første gangen plasserte jeg deg nokså tilfeldig på en lun plass med mye sol. Du trivdes godt der. Masser av flotte hvite blomster med litt grønt i, og tett i tett med nye skudd. Jeg likte deg veldig godt!

Vinteren likte du dårlig. Du mistet mesteparten av bladene dine og bare noen få blomster var det du kunne stille opp med på vårparten. Jeg flyttet deg til et annet sted. Kanskje miljøforandring var tingen? Jeg prøvde andre former for førstehjelp. Ingenting hjalp. På senhøsten gav jeg opp og jeg måtte beklageligvis plassere deg i komposten. D.v.s. du havnet under en av de andre store rhodoene: et praktisk sted å plassere avfall. - Beklager ordbruken!

Jeg grublet litt på hvorfor du avgikk med døden. Jorden var fra et myrområde sentralt i Åsane hvor City Nord ble etablert. M.a.o nærmest mer eller mindre livløs. Slik jord trenger jo 10-år for å livne til.

Som du vet gjorde jeg et nytt forsøk. Jeg slo opp i bøkene mine for å lære litt mer om deg. Sol og varme likte du. Vind hadde du heller intet imot. Dette la jeg meg på sinnet. I tillegg komponerte jeg en jord-dressing for deg med barnåler, kvist og kvast m.m. for å få en perfekt jordstruktur...

Porøs og fin med masser av luft. Jeg hevet deg også litt opp, slik at du ikke skulle bli våt på benene dine. Stående vinterfuktighet skulle vi ikke ha noe av. Altså: Super rhodojord, passe sol og vind og ikke for fuktig. Dette skulle vel være perfekte forhold for deg? Hva skjedde? - Jo, du klarte 2 sesonger så nogenlunde. Den siste sesongen var bare sorgen.

Noen år senere måtte jeg prøve deg en gang til. Altså en tredje gang. Jeg forsøkte å gi deg maksimale jordforhold på et gunstig sted. Men det gikk også til bølgene: Ad undas.

Det er jo forbasket. Her legger jeg hele sjelen i arbeidet for at du skal trives. Alle får deg til. Bare ikke jeg. Livet synes urettferdig. Jeg får jo ikke akkurat komplekser av å omgås deg. Men for meg er du en vanskelig dame. Det var jo også tanta Dora, så det kunne jo være et hint?

Nå er jeg drittlei deg. Men du vet; det er så rart med det. Ser ikke bort fra at jeg prøver meg på deg en gang til!

Etterskrift fra redaksjonen:

I prof. Jørgensens bok *Rhododendron i Det norske arboretet på Milde* (som kommer i nytt, oppdatert opplag nå til våren!) leser vi om 'Dora Amateis': 'Den absolutt beste av de amerikanske *minus*-hybridene, som kommer med store, hvite, asalea-lignende blomster fra blekfiolette knopper i midten av mai...(s.241)'. Du finner den både på Milde og i den Botaniske hagen på Nygårdshøyden. Du finner også *R. ciliatum* og *R. minus* blant de Lepidote artene i Artssamlingen på Milde. Deres genmodifiserte barn (eller skal vi si hybridiserte) 'Dora Amateis' står i *Det trekkfulle hjørnet*, av prof. Jørgensen kalt 'den beste av dem alle'(bilde s. 239 i boken).

Et indisk eventyr...

I forbindelse med at Kenneth Cox kommer til Bergen til symposiet i mai/juni, har vi sakset og oversatt følgende historie fra årets februarnummer av *The Garden*, som er tidsskriftet til the Royal Horticultural Society i England, tilsvarende vårt Det norske Hageselskap.

Plantesamlere fra Skottland har funnet flere muligens ukjente rhododendronarter i en utforsket del av nordøst India, og har introdusert en gul høstblomstrende rhododendron. Blant de 40 artene som ble identifisert av Peter og Kenneth Cox, Peter Hutchinson og amerikaneren Kenneth Storm i Arunachal Pradesh i grensestrøkene mellom India og Tibet, er de arter som formodes å være ukjente (nye for botanikken) sendt til Royal Botanic Garden i Edinburgh for avklaring.

R. arunachalense og *R. kasoense* er to arter som ikke tidligere har vært introdusert i vest. Av disse er *R. kasoense*, som først ble funnet voksende i syd Tibet av Frank Kingdon Ward i 1931, den mest interessante. Denne oktoberblomstrende art har klare gule blomster og har muligheter for å kunne gi et nytt utvalg av høstblomstrende hybrider. Kenneth Cox sier at *R. kasoense* er bedre enn den nær beslektede *R. monanthum* som hans far introdusert for noen år siden. Peter Hutchinson og Peter og Patricia Cox forsøkte sist å utforske Subansiri området av Arunachal Pradesh i 1965. Området er politisk ømtålig fordi det ligger så nær grensen til Kina og ble invadert av kinesiske styrker i 1962. Selv om laget i 1965 hadde innreisetillatelse ble de stoppet på den indiske grensen. De nådde derfor ikke sitt opprinnelige mål, men klarte allikevel å finne tre hittil ukjente arter av rhododendron.

I oktober 2002 dro så Kenneth Cox, Peter Cox, Peter Hutchinson og Kenneth Storm tilbake til Arunachal Pradesh for å fullføre 1965 ekspedisjonens mål. Vel fremme ved fjellkjeden mellom Subansiri og Siyom elvene tilbrakte de flere dager i forhandlinger med medlemmer av Taginstammen om å få besøke området. Resultatet ble at førere fra landsbyen guidet laget i syv dager over bratt og ulendt terreng og over dårlig vedlikeholdte broer. ”Det var den tøffeste, men mest givende ekspedisjon jeg har vært med på ” sa Peter Cox. Den som ønsker flere detaljer kan kontakte Kenneth Cox på deres internettside: www.glendoick.com , e-post: ken@glendoick.com Og for den interesserte (og hvem er ikke det?): Oktoberblomstrende *R. kasoense* er muligens klar i 2005 . Kanskje Kenneth Cox kan si noe om dette på Symposiet nå i vår?

Tidlig vår i Byparken i Bergen

Litt rhodo-filologi

Ved Sigurd Bretteville-Jensen

I Den norske Rhododendronforening skriver vi rhododendron nettopp slik – med *h*. Akkurat som i hele verden for øvrig. Men i Norsk Hagetidend skriver man 'rododendron' uten *h*, selv når forfatteren tynt ber om å få beholde *h*-en. Og begrunnelsen? Jo, at Språkrådet har bestemt det. Og i Språkrådet, der sitter det en del større eller mindre eksperter – noen av dem notoriske kjepphistryttere – og vedtar på vegne av det norske folk at norsk ortografi, den skal sannelig avspeile at Norge er et annerledesland. Her skal vi ikke følge internasjonal skikk og bruk, men gå våre egne veier. Det er typisk norsk å være sær, for å gjøre Gros berømte replikk mer treffende.

Dette er jo bagatellmessig irritasjonsmoment i og for seg. Mer alvorlig er det når Språkrådets motvilje mot den stakkars *h*-en smitter over på områder hvor Språkrådets motvilje mot den stakkars *h*-en smitter over på områder hvor Språkrådet ikke har vedtatt noe som helst. Noen planteskoler og hagesentre har nå i noen år markedsført 'yakusimanum'hybrider uten (uten *h*). Nå vet sikkert alle disse fagfolkene at den første atombomben falt i Hiroshima, ikke i 'Hirosima'. *Shima* på japansk betyr øy, altså Hiroshima = hiro-øya, og Yako-Shima= Yako-øya. Når japansk transkriberes med latinske bokstaver, betegner *sh* den samme lyden som norsk *sj*, og *ch* den samme lyden som *tsj* (som i engelsk). Sløyfer man *h*-en i yakushimanum, da burde man være konsekvent og stove hovedstaden i USA 'Vassingten'.

Så var det den sorten som på norsk gartnerspråk kalles 'Pebe'. Hva skal nå det bety? Navnet er fullkomment meningsløst. Alt tyder på at planten med dette selsomme navnet er identisk med den vakre azalea som er oppkalt etter lysets gudinne i gresk mytologi. Hun heter Phebe på engelsk, og skal man på liv og død fornorske navnet, må det bli Foibe, for det skal damen hete på norsk, må vite. Men enslik omdøping vil jo bare føre til forvirring, så hvorfor ikke la sorten få beholde sitt engelske navn, og uttales som det gjør på engelsk, nemlig 'Fibi'? At *ph* i mange språk skal uttales som *f*, burde jo ikke være et ukjent fenomen. Eller hvordan uttaler man navn som Joseph, Sophia, Philadelphia?

I samme slengen kan vi ta med den gamle Waterer-hybriden 'Sappho'. Den er oppkalt etter den greske lyrikeren Sapfo (ja nettopp, det er slik det skal uttales!), og som levde på 600-tallet f.Kr. dere vet, hun som skapte et samfunn av frie kvinner på øya Lesbos. – Det er det ordet 'lesbisk' går tilbake på.

Om Språkrådet har aversjon mot h-en i mange forbindelser (-ikke i alle, det er ennå ikke påbudt at vi skal skrive 'jerne' og 'jerte', men det kommer nok!), så er det likevel småtterier i forhold til aversjonen mot z. Den bokstaven er så altfor vanskelig for norske skolebarn, at den må de beskyttes mot. Språkrådet har altså dekretert at azalea skal skrives 'asalea', atter i strid med hva verden for øvrig gjør. (Vi lever jo fremdeles i annerledeslandet, gud bedre!) det har visst ikke gått opp for Språkrådet at hvert barn i dette landet vet hva pizza er, og hvordan det staves. Men pytt sann, etter neste møte i Språkrådet får vi nok beskjed om at vi heretter skal skrive *pittsa!*

Redaksjonen har mottatt et filologisk hjertesukk fra ett av våre medlemmer, noe vi setter stor pris på.

Siden dette innlegget også angikk Språkrådet, har vi fått Språkrådets Dag Finn Simonsen til å svare på Bretteville-Jensens innlegg. Vi håper at andre av våre lesere som føler seg kallet, tar pennen fatt og kommenterer innleggene.

Kommentar fra Norsk Språkråd

Ved Dag F. Simonsen

Innlegget sveiper over et stort og ganske komplekst felt, slik at det ikke er praktisk mulig å kommentere alt på kort varsel. Men et generelt inntrykk er at forfatteren gjør den samme feilen som mange andre nå for tiden - å sette likhetstegn mellom engelsk og "hele verden" eller "internasjonal skikk og bruk".

Rhododendron: Dette er skrivemåten ikke bare i norsk, men også i dansk og i svensk (i svensk valgfritt med "rho-"). Et raskt dykk i ordbokbiblioteket vårt viser at også italiensk har sløffet h-en ("rododèndro", så vidt jeg husker), mens den er beholdt i engelsk og tysk - og formodentlig i fransk.

"Yakus(h)imum" kan jeg ikke kommentere, dette ordet er ukjent for meg og står ikke i ordbøkene.

"Foibe": Dette er formen både i dansk og svensk, og den er langt fra ny. Slår man opp i "Salmonsens store illustrerede Konversationsleksikon for Norden" fra 1897, finner man også "Foibe", "Foibos" osv. som oppslagsord.

Fortsettes på side 36...

På hagetur til Fitjar.

Ved Torstein Borg

Ad. Hagetur til Fitjar...

Et avsnitt fra turen til Fitjar (nr. 1/03) falt ut og det er noe som vi er svært lei oss for. I Torstein sitt entusiastiske referat ble det uteglemt at vi hadde mer enn en ualminnelig hyggelig stund i Hans Johansens hage. Der var det laget så trivelig til, med bord og stoler og benker, så vi alle kunne sitte ned og hygge oss med medbrakt, og som dessert: flere nybakte eplekaker og deilig kaffe! All ære til herskapet som utviste utmerket service og bidro sterkt til at turen ble en suksess!

Kaffekos og fagprat i Johansens hage.

Vi sakser følgende triste melding
Ny plantesjukdom.

Soppsjukdomen *Phytophthora ramorum* er påvist i eit importparti av *Rhododendron catawabiense*. Sjukdomen øydelegg kvist og blad på trær og prydbuskar og har drepe eiketre på vestkysten av USA. Det er så langt ikkje påvist utbrot på norske plantar og tre, men Landbrukstilsynet meiner det føreligg særleg høg planterisiko.

For å hindre introduksjon og spreiding av sjukdomen i Noreg, vil Landbrukstilsynet treffe forebyggjande tiltak som å stramme inn reglane for import av *Rhododendron* og *Viburnum*. Dessutan vert det gjennomført ei kartleggings undersøking av blant anna plante-skoler og hagesenter.

Finn meir om dette på www.landbrukstilsynet.no (fra Bergens Tidendes Hus og Hjem-bilag den 7.mars).

Kommentar...

Navn som "Foibe" er opprinnelig gammelgreske. Det ser ut til at engelsk stort sett viderefører de franske formene av slike navn, som svarer til de formene de en gang fikk i latin da de ble lånt inn fra gresk ("ph" er en latinsk skrivemåte, ikke en gresk). I mange andre europeiske språk, inkludert de skandinaviske, har man brutt med den latiniserte tradisjonen i større eller mindre grad. I Danmark- Norge begynte denne prosessen i 1860-årene, da de begynte å erstatte ph med f, ch med k, c med k eller s osv. Dette har altså lite med Norsk språkråd, som ble opprettet i 1971, å gjøre.

At former som "Phebe" kommer inn igjen i norsk og eventuelt andre språk i dag, har først og fremst med engelskens styrkede posisjon i verden å gjøre, et fenomen som alt i alt er av nokså ny dato. De som satte i gang prosessen med å "nasjonalisere" skrivemåten av greske og latinske ord for snart 150 år siden ("nasjonalisere" fordi en f-lyd med fordel kan gjengis med nettopp f på dansk og norsk), var for øvrig ganske sikkert mye mer fortrolige med latin enn både forfatteren av innlegget og jeg for min del er.

Midlertidig forskrift om tiltak mot *Phytophthora ramorum* (Werres et al., 2001)

Fastsatt av Statens landbrukstilsyn 17.03.2003 med hjemmel i forskrift om planter og tiltak mot planteskadegjørere av 1. desember 2000, §§ 6 og 40

---

§1 Det er forbudt å introdusere og spre *Phytophthora ramorum* (Werres et al., 2001).

Eier eller bruker av fast eiendom, som har kjennskap til eller mistanke om at *Phytophthora ramorum* (Werres et al., 2001) finnes på eiendommen, skal straks melde fra om dette til Landbrukstilsynet.

Landbrukstilsynet kan, når det foreligger risiko for spredning av *Phytophthora ramorum* (Werres et al., 2001), fastsette tiltak for å utrydde eller hindre smittespredning av denne planteskadegjøreren.

§2 Planter og plantedeler, unntatt frukter og frø, av planteslag angitt i vedlegg 1, med opprinnelse i USA, kan bare innføres hvis de oppfyller kravene i vedlegg 2.

§3 Planter og plantedeler, unntatt frukter og frø, av *Viburnum* spp. L. og *Rhododendron* spp. L., unntatt *Rhododendron simsii* Planch., med opprinnelse i Belgia, Frankrike, Nederland, Spania, Storbritannia og Tyskland kan bare innføres hvis de oppfyller kravene i vedlegg 3.

§4 Tre av *Acer macrophyllum* Pursh., *Aesculus californica* Nutt., *Lithocarpus densiflorus* (H & A) og *Quercus* L., med opprinnelse i USA, kan bare innføres hvis det oppfyller kravene i vedlegg 4.

§5 Bark av *Acer macrophyllum* Pursh., *Aesculus californica* Nutt., *Lithocarpus densiflorus* (H & A) og *Quercus* L., med opprinnelse i USA, er forbudt å innføre.

§6 Statens landbrukstilsyn kan i særlige tilfeller dispensere fra bestemmelsene i denne forskriften.

§7 Forskriften trer i kraft 24.03.2003 og gjelder foreløpig til og med 31.12.2003.

IMPORTERE?

Ved Torbjørn Lem Gjesteland

I 1974 importerte jeg mine første rhodoer. Fra England - Glendoick Gardens. - Det var omstendelig og en heller vanskelig sak. Forholdene var slett ikke lagt til rette for slike øvelser. Importen måtte gå gjennom godkjente importører. Planteskolene var heller konservative. Var det ikke nok med catawbienser?? Også Cunningham White! - Det måtte da være mer enn nok! - Det var den Lilla, den Hvite, den Røde og noen snakket til og med om den Gule!!

På denne tiden var for eksempel Yakusimanum helt ukjent. Slo man opp i litteraturen ble den riktignok nevnt: Hjemsted Japan. Yakushima het selve øyen. Masser av nedbør. 5-6000 mm eller mer i året. Dette burde passe på Vestlandet i hvert fall? Men! Heller tvilsomt om den ville klare seg. Man kunne jo prøve?

Det var det da enkelte entusiaster som gjorde. Med hell! Det gikk jo over all forventning. De nye "eksotiske" rhodoene fant seg jo strålende til rette i sitt nye hjemland. Planteskolene og gartnernæringen forsto etter hvert at dette var noe å satse på. I dag er utvalget kjempebra! Av hybrider. De originale "Artene", finner man lite og ingenting av. Import er nok først og fremst interessant for "artjegerne". Sjekk imidlertid de norske planteskolene først. Det finnes et par som stiller sterkt på dette området

For planteskolene var nok denne lille importen mest en service til interesserte kunder. Etter hvert ble det da lovlig å importere selv etter å ha skaffet seg dispensasjon og importlisens.

At denne importen av rhodoer har øket interessen for denne planteslekten blant hageentusiastene, kan det ikke herske tvil om.

Ved import er det 3 fenomener man kommer bort i:

1.PLANTETILSYNET.

Vi kommer bort i "sunnhets-sertifikat". Dette er ikke noe problem for importøren. De som eksportere planter har alltid dette i orden. Jeg har ikke registrert problemer på dette feltet.

2.STATENS LANDBRUKSFORVALTNING.

Viktigste kontakten! Adr. Postboks 8140 Dep. NO-0033 Oslo, Norge. Besøksadr. Stortingsgt.28 Tlf.24 13 10 00 e-post:postmottak@slf.dep.no

Man får en bekreftelse – faktura - på plantebestillingen. Her står antall og pris. Ut fra denne får vi dispensasjon på import .Denne må vi ha klar ved fortolling/spedisjon. Ta en kopi eller to. Må ikke rotes vekk. Dette er nøkkelen til en avslappet og stressfri import!

TOLLVESENET.

Ikke noe problem dersom overnevnte er i orden. Personlig foretrekker jeg at et spedisjonsfirma tar seg av dette. De sørger eventuelt for utkjøring.

PRISEN.

Tollvesenet gir alle data. Dette er imidlertid et litt ullent område. Varierer en del avhengig av transportmåte og spedisjon.

Tommelfinger-regelen for meg, er å legge til 50-80% på kjøpsprisen..

Til slutt: Utvalget i norske planteskoler er bra i dag på Hybridsiden. Søker man etter spesielle arter eller hybrider som ikke finnes i Norge er import interessant.

ÅPNE HAGER

Blomstergården / Villingstad plantesamling v/Hans Petter Foss

Hurumveien 11, 3440 Røyken Tlf. 31 28 49 56

Privat plantesamling, ca. 500 forskjellige plantesorter, derav ca 90 rhododendron.

Inga Olsen, Roligheten 5, Klodeborg, 4825 Arendal Tlf.37 09 42 45

Variert hage på ca 1500m² med stenbed, stauder og ca 200 forskjellige rhododendronarter og hybrider (medregnet de siste års frøplanter.) Mange forskjellige primula og surjordsplanter.

Oddbjørn Fosse, Malmv.15, Lye, 4340 Bryne. Tlf.51 48 82 68.

Hobbygartner med rhododendron som spesialitet. En dekar hage, ca.3000 planter, mest azalea og frøplanter.

Fint å kombinere med et besøk på Rogaland Arboret.

Kjell Kristoffersen, Vatne, 4300 Sandnes. Tlf.51 62 07 52.

Ca.5km fra Sandnes ligger den 1500m² store hagen med vel 100 rhododendronsorter og endel vintergrønne trær.

Torstein Borg, Tveit, 5694 Onarheim. Tlf. 53 43 50 77 mob. 911 83834

Rhododendronsamling i gårdstun. 250-300 ulike arter og hybrider.

De eldste plantene er 25 år gamle.

Hjørdis og Thorolf Juvik, Midtskogv.30a, 5200 Os. Tlf.56 30 07 03.

Vi har en liten hage 650m² i nærheten av Os sentrum med ca.150 forskjellige rhododendron, mest små, lave sorter, en blanding av arter og hybrider. Stein er brukt for å utnytte plantenes og tomtens egenart og der er to fiskedammer med en liten bekk i mellom.

Brit og Pål A. Skagseth, Snekkevikv. 82, 5239 Rådal. Tlf.55 22 64 35.

Besøk fortrinnsvis i mai-juni, men gjerne hele året, etter telefonisk avtale.

10 dekar stor eiendom ved Grimseidpollen, flere hundre

Rhododendronplanter, vesentlig villarter utplantet i blåbærlyng mellom furutrær.

Mona Klemmetsen, Nævisdal, 4821 Rykene. Tlf. 37 09 33 30.

Vakker naturhage med fjell og bekker. Mange sjeldne busker, stauder og surjordsvekster blir prøvet ut her.

Torbjørn Lem Gjesteland, Vollane 10, 5105 Eidsvåg. Tlf. 55 95 05 75.
Etabl. i 1974, ca. 2 mål naturtomt med 2-3 små dammer. Rundt 200
rhododendronarter og 130 hybrider. Interessante trær og løker.

I tillegg minner vi om Rhododendrariet ved byparken i Bergen og Det norske Arboret på Milde, som er tilgjengelige hele året, samt Tjorehagen på Radøy, som er åpen for publikum i sesongen.

Grønne linker til hyggelig nettleasing:

Blomstergården Foss Hagesenter	www.fosshagesenter.no
Botanisk hage i Oslo	www.toyen.uio.no/
Botaniska Trädgården Göteborg	http://w3.goteborg.se/
botaniska/default.htm	
Botanisk have i København	www.botanic-garden.ku.dk/
dk/index.htm	
Botanischer Garten Wien	www.botanic.univie.ac.at/
Den amerikanske rhododendronforening	www.rhododendron.org/
Den danske rhododendronforening	www.rclink.imbg.ku.dk/~he/
rhodo.html	
Det danske Hageselskapet	www.haveselskab.dk
Den norske rhododendronforening	www.rhododendron.no
Den virtuelle floran	http://linnaeus.nrm.se/flora/
Det danske haveselskap	www.haveselskap.dk
Det norske hageselskap	www.hageselskapet.no
Det svenske hageselskap	
Din tradgårdsvan på Internet	www.garden.se
The Alpin Garden Society	www.alpinegardensoe.demon
.co.uk	
The Encyclopedia of Plants	www.botany.com
The Garden Web	www.gardenweb.com
The Gardening Archive	www.lysator.liu.se/garden/
index.html	
The Royal Botanical Gardens Kew	www.rbgekew.org.uk/
The Royal Horticultural Society	www.rhs.org.uk

Alperosen i en gammel skillingsvise...

Ved Anne Tafjord-Kirkebø

Fra et gammelt hefte jeg fant hos en antikvar i Bergen, kommer denne skillingsvise. Den står i De gamle visene, samlet av Alf Prøysen, 1. samling, Forlaget for alle. I Lapprosen 2/2002 snakker Dagfinn Tveito varmt om Rhododendron som *alperose*, her får han støtte. Det er denne *alperosen* visen handler om. Vi må vel ellers formode (?) at det her er snakk om en *ferrugineum*, som er den ene av to (tre) arter som vokser i Alpene. *R. ferrugineum* er en småbladet art med fioletrøde blomster. Den andre arten her er *R. hirsutum*; den har lysere blomster og bladverk, og den er lavere. I Alpene (Sveits) kalles disse fortsatt kun for alperoser... (den tredje: *R. myrtifolium* vokser i Øst-Europa, hovedsaklig Karpatene)

Alperosen

Høyt på Alpens isbelagte tinde,
hvor ingen mann har satt sin fot,
Der svaier rosen for de friske vinde;
i fjellets revner fester den sin rot.

Ned i dalen vokste opp en blomme,
yndig ren som Alpens rose hvit.
Mange beilere til henne komme;
for at vinne piken huld og blid.

Hun var ung og var så skjønn en terne,
datter av den rike kjøpmann Bro.
Med henne fulgte ingen lykkestjerne;
thi i hennes sind tok stolthet bo.

Dalens ynglinge de hånden rekker;
'O Alvilde, bli min skjønne brud;
Alt mitt gods jeg for din fot nedlegger;
kleder deg som Alperosens skrud.'

'Nei,' hun svarte, 'ingen brud jeg bliver
før jeg får det løfte av hans munn,
at han mig en Alperose bringer,
en fjellets blomst av ham jeg fordrer kun'.

'Hør da, Kuno, hvis du den mig henter,
vil jeg evig, evig bli din brud;
all min kjærlighet jeg til deg skjenker;
bring mig rosen da og gå med Gud.'

Raskt han klatret opp ad fjellets side
Høyt der oppe lykkelig han stod.
Plukkede de skjønne roser hvite
Og ned dem kastet for Alvildes fot.

'Min Alvilde, jeg dig rosen bringer,
som dig så uskyldsren og hvit som sne'.
Hans ord så tydelig mot henne klinger;
'O Gud, jeg faller, la din vilje skje.'

I fortvilelse og sorgens smerte,
Hun faller om og dekker nu hans lik.
'Store Gud, o trøst mitt arme hjerte,
og hør, min, Kuno, vit jeg elsker dig.'

Alvildes fader kom nu raskt tilstede,
just som de i døden bleknet var.
Alle dalens folk med ham begræder
dette unge dødens brudepar.

Meget sorg og ulykke kan komme,
ved en kvindes stolte overmot.
Alpens roser er ei lenger hvite;
de er farvet rød i deres blod.

Nye bøker i 2001/2002

Kenneth Cox: Rhododendrons and Azaleas: A Hamlyn care manual. Hamlyn 1998. 128 sider. Fargefotos.

Pat Halliday: The illustrated Rhododendron. Their classification portrayed through the artwork of Curtis's Botanical Magazine. Royal Botanic gardens, Kew 2001. 268 sider. Fargeillustrasjoner.

Lin Hawthorne: Rhododendrons, the new plant library. Lorentz Books 1999. 64 sider. Fargefotos.

Karen Wilson, RHS Editor: The Rhododendron Handbook 1998. Rhododendron Species in Cultivation. The Royal Horticultural Society. 351 sider. Få fargefotos.

Karen Wilson, RHS Editor: Rhododendrons with Camellias and Magnolias fra 1998 til 2001. 4 bind. The Royal Horticultural Society. 96 sider. Fargefotos.

Gunnar Bernler: Sågen, en bohusslänsk Rhododendronpark. Hft. 1997. 128 sider.

Juan Moscoso Rea: Rhododendron på Sofiero. Alle arter och hybrider samt Blomningsperioder för arterna. Hft. 1999. 24 sider. Fargefotos.

James L. Luteyn, editor: Contribution Toward a Classification of Rhododendron. The New York Botanical Garden. 1980. 338 sider. Fargefotos og svart/hvitt ill.

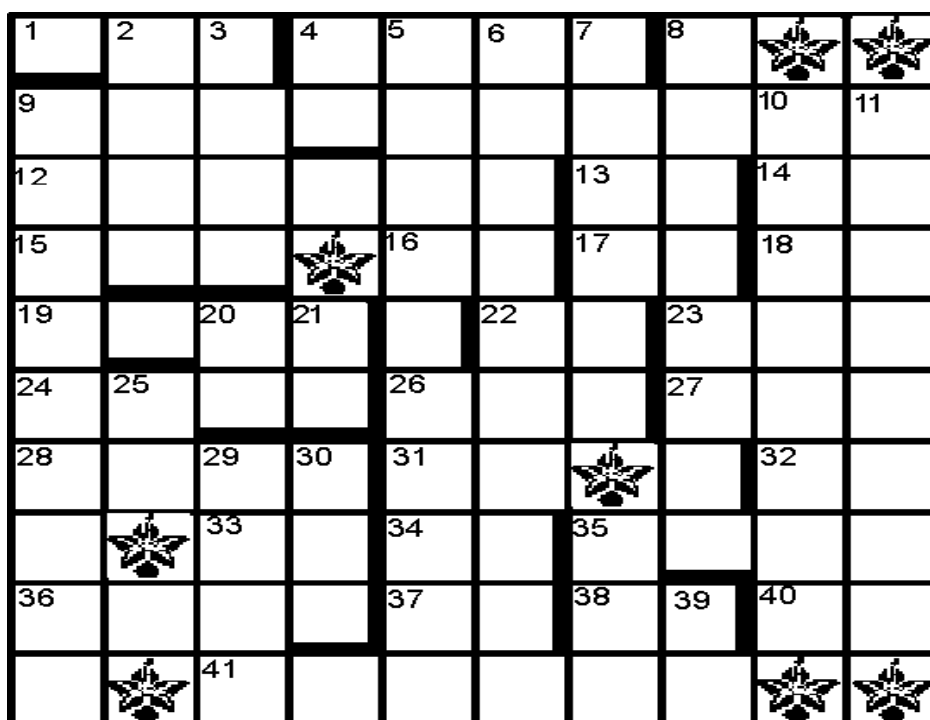
H. Edward Reiley: Success with Rhododendrons and Azaleas. Timber Press. 1992. 314 sider. Fargefotos.

LØSNING KRYSS 1/03

Loddrett: 2 Ekeberg, 3 Marietta, 4 Album, 5 ou, 6 ee, 7 NL, 8 souliei, 9 Elizabeth, 11 Bergen, 13 hula, 14 RB, 15, tamp, 21 bit, 28 elm, 29 ces, 31 HT, 32 ah, 33 lo, 34 UN, 35 JI.

Vannrett: 1.pemakoense, 10 albue, 13 Herbert, 16 bi, 17 urban, 19 EM, 20 Gambia, 22 art, 23 pie, 24 GT, 25 NP, 26 tie, 27 praecox, 30 dit, 31 Hallelujah, 36 Thomsonii.

KRYSSORD 2/2003 ved Gunnar Gilberg

Loddrett

2. hovenstad
3. kvinnenavn
4. slik, nin.
5. art i SS Taliensia
6. art i SS Barbata
7. småbladet, blå, amer. hybr.
8. Hachmann yakhybr.
9. art oppkalt etter Russer. SS Pontica
10. art i SS Rhodoastra, fra Sibir
11. rørblomstr. at i SS Parishia
20. Gustav Vold
21. to like
25. dansk mannsnavn
29. hundenaavn
30. ... Geller
35. eventyrforteller og prest
39. tresort
33. imperf. av 17. vannrett

Vannrett

1. godt
4. bielv til Mosel
9. art med store blad SS Grandia
12. ukedag
13. ..+s, gnagerbymessig
14. aluminium
15. oldtidsnavn på fjell
16. tallord
17. aksjeselskap
18. hyl
19. hovedstad ved Østersjøen
22. to like
23. ...+ *magnon*
24. ....+le, art i SS Lapponica
26. dvs, eng.
27. treff, eng.
28. ....+sum, art i SS Tsutsusi
31. to like
32. court
33. flatemål
34. Halvdan Lem
35. en av Hawaii øyene
36. ....+gne, art i SS Argyrophylla
37. to like
38. to like
40. eiend. pron.
41. årstid

Har du spørsmål om rhododendron? Nå kommer Rhododendronforeningens svartjeneste!

Hvordan du beskjerer eller hva slags jord skal de ha?
Utfordringene kan være mange, men her får du gode råd!

Ring eller send oss en e-post, dette er en gratis svar-tjeneste for våre
medlemmer:

Pål A. Skagseth tlf. 55 22 64 35 e-post: anto-sk@online.no

Torstein Borg tlf. 53 43 50 77 e-post: torsbo@frisurf.no

BYTTEBØRS FOR RHODOPLANTER!

Har du rhododendron du gjerne vil bytte til deg eller fra deg? Eller vil du 'bare' søke etter planter? Skriv til oss – og vi setter din etterlysning inn i Lapprosen! Dette kan bli spennende!

Bruk gjerne e-post.

Så finner du det i neste nummer av Lapprosen, som kommer i oktober. (Se ellers Lapprosen for adresser til redaksjonen)

Styrets sammensetning

Leder:

Torbjørn Lem Gjesteland, Vollane 10, 5105 Eidsvåg Tlf. 55 95 05 75

Fung. sekretær:

Anne Tafjord-Kirkebø, Strandbakken 15, 5101 Eidsvågn. Tlf. 55 95 21 21

Styremedlemmer:

Torstein Borg, 5694 Onarheim Tlf. 53 43 50 77

Pål A. Skagseth, nestleder, Snekkevikvn. 82, 5239 Rådal Tlf. 55 22 64 35

Randi Valen Fessl, Myrdalskogen 110, 5117 Ulset Tlf. 55 18 50 12

Varamedlemmer:

Frode Harnes, Furutoppen 1, 4847 Arendal Tlf. 37 02 77 81

Ole Petter Vik, Østenstadlia 3, 1392 Vettre Tlf. 66 78 42 60

Frøforvalter:

Ole Tjugen, Tellevikveien 34, 5107 Salhus Tlf. 55 19 12 86

E-post: oftjugen@online.no mob.tlf. 905 00 975

Leder Rhododendron Sør:

Frode Harnes, Furutoppen 1, 4847 Arendal Tlf. 37 02 77 81

Innmelding i foreningen:

Innmelding kan skje ved innbetaling av kontingent, for tiden kr. 200, til bankkonto 9521.17.90378. Bruk adressen under. Medlemskapet er bindende inntil skriftlig utmelding.

Utgiver:

Den norske Rhododendronforening, Postboks 1325, 5811 Bergen

Internett: www.rhododendron.no.

Redaksjon:

Anne Rieber (administrativt)
Tlf. 55 31 02 16 E-post: anrieb@online.no

Gunnar Gilberg (faglig)
Tlf. 55 28 47 59 E-post: gungil@online.no

Anne Tafjord Kirkebø (faglig)
Tlf. 55 95 21 21 E-post: anne@brage.biz

Paul Sørensen, Øvre Fredlundvei 32, 5073 Bergen (teknisk)
Tlf. 55 28 81 60 E-post: jorills@online.no

Pål A. Skagseth beundrer *R. Macabeanum* x *wardii* i Tjorehagen